

καθώς εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις, εἶνε ἄξιον τῆς σπουδῆς τοῦ φιλοσοφοῦντος περὶ τῶν ἀνθρωπίνων, διότι εἰς αὐτὸ κατασταλάζουσιν ὅλων τῶν κοινωνικῶν βαθμῶν αἱ διακρίσεις· ἐκεῖ διαλύεται ὁ καπνὸς τοῦ καινοῦ δοξαρίου· ἐκεῖ εἰπτονται τὰ ἀπακνήσαντα κοσμήματα τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος. Ἐκεῖ, καὶ μάλιστα πρὶν ἀφήσωσιν οἱ Τοῦρκοι τὰ πλατέα καὶ ἀνορθωθῆ ἑκείνα περιβόλαιά των, ἔπρεπε νὰ παρευρεθῆ τις τὴν παραμονὴν μπαϊραμίου, ἵνα ἴδῃ τοὺς τσοχαδαραίους τῶν ὑπουργῶν καὶ παρυπουργῶν (ἐκαστος αὐτῶν ἔσυρε κατόπιν του δέκα εἰκοσιν, ἐκτὸς τοσούτων ἄλλων, τοὺς ὁποίους ἔτρεφε κατ' οἶκον, μόνον πρὸς ἐπίδειξιν) προσερχομένους φαιδρσεῖμονας καὶ λαμπροὺς μετὰ τῆς παλαιᾶς ξεθωριασμένης φρεσείας των ὑπὸ μάλης, ἣν ἐξεδύθησαν πρὸ μικροῦ εἰς τὸ λουτρόν, νὰ ἐκποῖωσιν αὐτὴν διὰ κομμάτι ψωμί· ἐκεῖ ἐφάνταξε περίοπτος καὶ ἡ μηλωτὴ τοῦ φθισικοῦ Βοεδόδα, καὶ τὸ τετράκις ἢ πεντάκις μεταγρωματισθὲν μπινίσιον τοῦ Χοτζαγκιάνη, ἀφ' οὗ ἐκάλυψε τὰ νῶτα τριῶν μεκτέρειδων· ἐκεῖ ὁ ξεπεσμένος κιατίμπης, ἐκβάλλων τὸ κατεσχισμένον αὐτοῦ περιβόλαιον, ἐνεδύετο ἄλλο, ἔγερώτερον τοῦλάχιστον, ἐὰν οὐχὶ καινούργιοτερον. Ἄλλὰ τὰ παλαιόρουχα, ὅσα συναζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ῥουχοσυνακται, εἶνε καὶ τοῦ Ψειροπαζάρου αὐτοῦ ἀνάξια, ὅθεν καὶ δὲν καταντῶσιν ἕως ἐκεῖ. Ἐκεῖνα ἔχουσιν ἄλλον προσδιορισμὸν· ἐκεῖνων τὰ μὲν βαμβάκια (ἀδάφορον ἐὰν ἦνε χολερικῶν ἢ πανουκλιασμένων) γεμίζουσι τοὺς ἐτοίμους σιλτέδες καὶ τὰ παπλώματα καὶ τὰ προσκεφάλαια τῶν ἐπτακιμυριῶν μεκιάριδων, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦσιν εἰς τὰ χάνια καὶ εἰς διαφόρους κυραχανέδες· τὰ δὲ ἕρεᾶ τεμάχια χρησιμεύουσιν ὡς ἐπιβλήματα παλαιῶν ἐπανωφοριῶν· τὰ δὲ λινᾶ καὶ βαμβακερὰ πωλοῦνται εἰς τὰ χαρτοποιεῖα· καὶ τὰ ἐλάχιστα τέλος αὐτὰ νήματα σχηματίζουσι τοὺς πυρῆνας τῶν μεταξωτῶν στρογγύλων κομβίων· τίποτε δὲν βίπτεται. Καὶ εἰς τί ἄλλο ἀσχολεῖται τὸ σμῆνος ἐκεῖνο τῶν ἀσθενικῶν κορασιῶν, τὰ ὁποῖα βρυάζουσιν ἐντὸς τῆς Ἑβραϊκῆς;

Ἐὰν δέ τις εἰκάσῃ ἐκ τινων στίχων τοῦ κατὰ Ἠγοῦμ. ποιήματος τοῦ Πτωχοπροδρόμου, φαίνεται τὸ ἔργον τῶν σημερινῶν ῥουχοσυνακτῶν μετῆρχοντο ἄλλοτε οἱ μοναχοί.

«Κύριε ἐλέησον καλόγηρον ἐκ τοῦς ῥουχοσυνακτας», ἔκραζον περιερχόμενοι τὰς ὁδοῦς. Ἀντὶ νὰ διδῶσιν ὅμως, καθὼς τῶρα οἱ Ἑβραῖοι, πρὸς ἀνταλλαγὴν ὑαλικᾶ, ἢ ἀρέναν καὶ θειαφοκέρια, οἱ ἀπορουχοσυνακται οὗτοι ἔδιδον εὐχὰς μόνον καὶ εὐλογίας, ἢ, τὸ πολὺ, σταυροὺς, κομβοσχοῖνια, ἢ καὶ ἔλαιον ἀπὸ τῆς κανδήλας τῶν Ἁγίων.¹

τῆς οἰκουμένης εἶνε Βουδδισταί, 30.7 Χριστιανοί, 45.8 Μωαμεθανοί, 14.4 Βραχμανισταί, 7.3 διάφοροι ἔθνηκοι καὶ 0.6 Ἰουδαῖοι.

ΙΔΙΩΜΑΤΑ ΕΞΟΧΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ὁ ὀνομαστὸς τῆς Γερμανίας ποιητῆς Σχίλλερ ἐρρόφα καθ' ἑκάστην πολλὰς οὐγγίξ ταμβάκου, ἐφοῖτα εἰς ζυθοπωλεῖα καὶ οἶνοπωλεῖα καὶ ὑπερέχειρε διαλεγόμενος πρὸς εὐειδεῖς ζυθωπώλιδας. Τὴ πρόγευμά του καὶ τὸ δεῖπνόν του συνίστατο εἰς χοιρομέριον, σαλάταν καὶ δύο ποτήρια οἴνου. Συνεθίζε δὲ νὰ τηρῆ ἐπὶ τοῦ γραφείου του μῆλα, οὐχὶ ἵνα τὰ τρώγῃ, ἀλλ' ἵνα ὀσφραίνηται αὐτῶν, καθ' ὅν μάλιστα χρόνον σηπόμενα ἐξέπεμπον ὀσμὴν λίαν ἀρωματικὴν. Τὰς καλλίστας περικοπὰς τῶν δραματικῶν αὐτοῦ ἀριστουργημάτων, τῆς «Μαρίας Στουάρτ», τοῦ «Βαλλενστάιν» καὶ τοῦ «Δὸν Καρόλου» χρωστέει εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ταμβακοθήκης καὶ τῶν σεσηπότητων ἐκείνων μήλων. «Προχθὲς (γράφει πού ὁ μέγας ποιητῆς Γκαίτ) ἐπεσκέφθην τὸν ἀγαθὸν φίλον μου Σχίλλερ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρον κατ' οἶκον· ἐπειδὴ εἶπεν ἡ σύζυγός του ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἐπέστρεφεν, ἐκάθισα πλησίον τοῦ γραφείου ἵνα λάβω διαφόρους σημειώσεις. Μόλις παρήλθον ὀλίγα λεπτά καὶ ἤσθάνθην τοσαύτην κεφαλαλίαν ὡς τε ὀλιγοθύμησα Ἡ κυρία Σχίλλερ μοι ἔδωκε ὕδωρ καὶ ἀμέσως ἀνέλαβον τὰς αἰσθήσεις μου· κατ' ἀρχὰς ἠγνόουν πόθεν προσκυψε τὸ κακόν· τέλος πάντων ἀνεκάλυψα τρία ἢ τέσσαρα τρισεκατάρατα μῆλα, ἅτινα εἶχον ἀπαίσιον ἀποφοράν. Καὶ ἐγὼ μὲν ἠθέλησα νὰ τὰ βίψω ἐκ τοῦ παραθύρου· ἀλλ' ἡ κυρία ἐκόλυσε με λέγουσα, ὅτι ἄνευ τούτων ὁ σύζυγός της δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ». Ἐν τῷ κοιτῶνί του ἔπρεπε νὰ ἔχη ὁ Σχίλλερ καθ' ἑκάστην νέα ἄνθη, μάλιστα κρίνα.

Ὁ Γκαίτ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ἀνθρωπον φοροῦντα δίοπτρα· προηρίστα πάντοτε ὄρλιος· δασάκις ἔγραφεν, εἶχεν ἐνώπιόν του τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἔργων τῆς πλαστικῆς. Πολλὰ ἔτη εἰργάσθη ἕως οὗ δραματογράφῃ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις»· γνωστὸν δὲ ὑπάρχει, ὅτι, οὐδένα στίχον ἔγραψε, πρὶν ἀποβλέψῃ εἰς γυναικεῖον ἄγαλμα ἐκ τῆς σεμνῆς ἀρχαιότητος ἵνα πεισθῆ ἐὰν τὰ ἔχνη καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς ἡρωίδος του ἤρμοζον εἰς χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔχνη ἐκεῖνης.

Ὁ Ρακίνας οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἠσθάνετο γονιμωτέραν τὴν φαντασίαν του ἢ ἐν τῷ περιπάτῳ· ἐποίησε λοιπὸν πάντοτε καθ' ὁδὸν καὶ ἀπήγγελλεν ἐκάστοτε τὰ ποιούμενα γεγωνυῖα τῆ φωνῆ. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν περιεφέρετο ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κεραμεικοῦ ποιῶν τὸν «Μιθριδάτην»· αἱ κραυγαί, τὸ λοξὸν βλέμμα, αἱ ἀλλόκοτοι κινήσεις καὶ χειρονομίαι ἐφείλκυσαν ἑκατοντάδας πε-

31.2 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ

1 Ἐσση. ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ κ. Σ. Δ. Βύζαντος.

ριέργων, οἵτινες, ὑπολαβόντες ἐπὶ τέλους αὐτὸν μαινόμενον, τὸν ἐκράτησαν ἵνα μὴ ριφθῆ δῆθεν εἰς τὸ ἐγγὺς ὕδωρ. Ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ περιπάτου εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ῥακίνας ἔγραφε μίαν πρὸς μίαν τὰς σκηνάς πρῶτον ἐν πεζῷ καὶ ἀρρυθμῷ λόγῳ, ἔπειτα δὲ ἐσκίρτα ὡς παιδίον καὶ ἔτριβε τὰς χεῖρας ὑπὸ χαρᾶς λέγων καθ' ἑαυτὸν «ἡ τραγωδία μου ἐτελειώθη· ἡ ταῦτης ἔντασις εἰς στίχους ἐμμέτρους γενήσεται αὐριον ἐν τρισὶν ὥραις».

Ὁ Ῥουσσὸ ἔγραφε τὴν πρῶτάν, ὁ Λεσάζ τὴν μεσημβρίαν, ὁ Βύρων τὸ μεσονύκτιον. Ὁ Οὐμβόλδ ἐκοιμήτο μόνον 4 ὥρας, ἔγραφε δὲ πάντοτε ἐπὶ τῶν γονάτων. Ὁ Μίλτων ἐποίει τὰς ἐξόχους ποιήσεις του ἐν ὥρᾳ βαθείας νυκτός, ἐξύπνιζε τὴν θυγατέρα του καὶ τῇ ὑπηγόρευε, τυφλὸς ὢν αὐτός. Ἡ Γεωργία Σάνδ εἰργάζετο 4—5 ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον· ὅταν ἀπνήδα, ἐκάπνιζε· κατὰ τὰς νυκτερινὰς μελέτας ἔπινε μόνον γάλα· τὰ εὐανάγνωστα χειρογράφα της οὐδέποτε οὐδεμίαν εἶχον διόρθωσιν. Ἀναπαυόμενος ἀπὸ τῶν κόπων ὁ Ῥισχειλιὲ ἔπαιζε μετὰ δωδεκάδοξ γαλῶν.

Ὁ Πασχάλ ἔγραφε συνήθως ἐπὶ λεπτοτάτων ταινιῶν χάρτου. Ὁ Βυφὼν ἤγεν ἐπὶ τοῦ χάρτου πέντε καθέτους γραμμὰς· ἐν μὲν τῇ πρώτῃ στήλῃ ἔγραφε τὴν ἰδέαν του οἷα πρῶτον παρίστατο ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ· ἐν τῇ δευτέρᾳ προσετίθει, περὲλειπε, διώρθου, ἐξωνύχιζεν ἄχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὴν πέμπτην στήλην, ὅπου ἡ φράσις ἦτο ἤδη ἀνεπίληπτος. Πολλάκις διώρθωσε μίαν ῥῆσιν εἰκοσάκις· κατὰ δὲ τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν του, μιᾶ ἡμέρᾳ σαθράτου ἐδαπάνησε 14 ὥρας ὅπως τελειώσῃ μίαν μόνον περίσδον. Γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι πρῶτος ὁ Βυφὼν εἶπε le style c'est l'homme. Ὁ Κυβιὲ τὸυναντίον οὐδέποτε διώρθου τὰ ἀπαξ γεγραμμένα, ἔλεγε δὲ μετὰ τοῦ Πιλᾶτου «ὄ γέγραφα, γέγραφα». Ὁ Βολταίρος συνείθιζε νὰ ἐκτυποῖ τὸ πρῶτον δοκίμιον καὶ ὕστερον ἐποίει ὅσας ἔκρινεν ἀναγκαίαις προσθήκας ἢ ἀφαιρέσεις. Γελιοότερος τοῦ Βολταίρου ἀπεδείχθη ὁ Βαλζάκ· τῶν μυθιστορημάτων τούτου τὸ πρῶτον σχέδιον περιεῖχεν ἐκάστοτε 40—50 σελίδας· ἀφ' οὗ ἤθελε τυπωθῆ ἐπυξά· νετο, ἐκαλλωπιζέτο, ἀπηκριβοῦτο καὶ πάλιν ἐτυποῦτο, οὕτως ὥστε πολλοὶ βίβλοι ἐτυπώθησαν ἐκκαίδεκάκις, αὐτὸς δὲ ἐδαπάνησε πλείονα ἢ ἔμελλε νὰ ἀπολάβῃ ἀμοιβῆς διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρωτοτύπου. Τὰς «τύχας τοῦ Τηλεμάχου» διώρθωσεν ὁ Φανελὼν ἐπτάκις· ὁ Μίλτων ἀπὸ 40 στίχων ἐποίησεν ἀκολούθως 10· ὁ Βοκλὼ ἔλεγεν «ὄσκις γράφω τέσσαρας λέξεις, ἀπαλείφω ὕστερον τὰς τρεῖς». Ὁ Ῥουσσὸ εἶχε μνήμην τοσοῦτον ἀσθενῆ, ὥστε οὐδέποτε κατάρθωσε νὰ ἀπομνημονεύσῃ ἕξ στίχους. «Μελετῶ ἐν τῇ κλίνῃ (λέγει ἐν ταῖς Ὁμολογίαις του), διασκέπτομαι καὶ μετὰ δυσκολίας καὶ κόπου

ἀπεριγράπτου διατυπῶ τὴν πρότασίν μου. Ἐγείρομαι λοιπὸν ἐκ τῆς κλίνης ἵνα τὴν γράψω ἐπὶ τοῦ χάρτου» ἀλλὰ πρὶν ἐνδυθῶ τὴν ἐλησμόνησα παντάπασι.» Ὁ Corneille ἔπασχε «πληθώραν φαντασίας», ἀλλ' ἀνεχαιτιζέτο πλειστάκις διὰ τὴν ἔλλειψιν ἢ μιᾶς λέξεως ἢ τῆς ὁμοιοκαταληξίας· τότε δὴ ἔτρεχε πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ εὔρη αὐτὸς τὸν κατάλληλον ὄρον. Ὁσάκις ἐπήρχετο εἰς τὸν νοῦν του πληθὺς ποιητικῶν εἰκόνων, ἔδενε τοὺς ὀφθαλμούς, κατεκλίνετο ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ ὑπηγόρευε τοὺς στίχους πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σίζυγον. Ὁ Βύρων ἔλεγε «ζωὴ μου εἶναι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ ἀπαγγέλλειν τὸ ποιούμενον, ὀθαντός μου δὲ τὸ γράφειν τὰ ποιήματά μου».

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπομένης περισοπιδάστου ἐπιστολῆς τοῦ φειμνήστου Α. Κοραῆ ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἰθάκῃ φιλομούσου συνδρομητοῦ ἡμῶν κ. Κ. Ν. Παυλάτου, πρὸς ὃν ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν.

Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Κύριε Κοκκινάκη,

Τὸν Γαρτοῦφον συνοιδευμένον μὲ τὴν ἐπιστολήν σου ἔλαβα, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Πρὸ αὐτοῦ ἄλλα βιβλία δὲν μὲ ἦλθαν ἀπὸ μέρους σου· καὶ ἐπειδὴ παρέπεσαν καὶ ἄλλων ἀποστάματα διὰ τὰς περιστάσεις, πιθανὸν ὅτι ἔπαθαν καὶ τὰ ἰδικά σου τὴν αὐτὴν τύχην.

Ἡ μετάφρασις εἶναι καλὴ, ὅχι ὅμως χωρὶς σφάλματα. Νὰ τὰ σημειώσω, ὡς ἐπιθυμοῦμαι, δὲν μὲ συγχωροῦσιν οὐτ' αἱ πολλὰ καὶ βαρεῖται ἀσχολίαι μου, οὐτ' ἡ σχεδὸν ἐβδομηκονταετής μου ἡλικία, στολισμένη μὲ λαμπρὰν ἀρθριτικὴν νόσον.

Πηγὴ πρώτη δυσκολεύουσα τὴν ἀκριβῆ μετάφρασιν εἶναι ἡ βάρβαρος ῥίμα, ἣτις ἐπροσκολλήθη καὶ εἰς ἡμᾶς ὡς ψῶρα. Εἰς τὰς βαρβάρους τῶν Εὐρωπαίων γλώσσας, ἦτον ἴσως ἀναγκαῖον τὸ ὁμοιοτέλεuton, διὰ νὰ τῶν μετρίασῃ τὴν τραχύτητα· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν μας, ἂν καὶ βαρβαρωθεῖσαν, πολὺ ὅμως ὑπερτέρον ἐκεῖνων, ἡ ῥίμα ἐμβῆκε δι' ὄργην τῶν Μουσῶν.—Ἄλλ' εἶναι νόστιμος εἰς τὴν ἀκοήν.—Αἱ! καὶ τί δὲν κάμνει νόστιμον ἡ ἕξις; Ἐχουσι καὶ οἱ Αἰθίοπες τὰς Ἀφροδίτας των, ὡς ἡμεῖς οἱ λευκοδερμοὶ· ἔχουσι καὶ ποιητὰς, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἀλλάσσοισιν οὐδὲ ἓνα πρὸς δέκα Ὀμήρους.

Ὅπως ἂν ἦναι, παρακαλῶ καὶ σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου στιχοῦργοις, ἐὰν δὲν ἦναι (καὶ φοβοῦμαι μὴ δὲν εἶναι πλέον) δυνατὸν νὰ ἐξορίσετε τὴν ῥίμαν, νὰ φυλάξετε κἂν εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ἐξουσίαν καὶ τῶν ἀνομοιοτελεύτων σίχων, καὶ νὰ μεταφράξετε κάποτε τὰς ξενικὰς κωμωδίας καὶ εἰς πεζὸν λόγον. Δὲν ἔκαμνες κκᾶ νὰ μεταφράσῃς τὸν Μισάνθρωπον τοῦ Μολιέρου εἰς τὸ πεζὸν, ἢ καὶ αὐτόν σου τοῦ-